

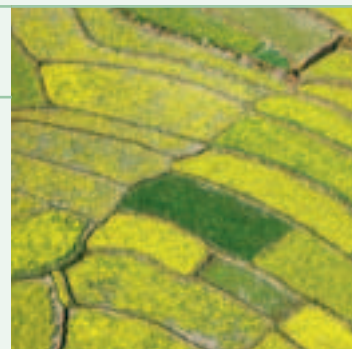

Trender beträffande livskvaliteten i EU:2003–2009

> Sammanfattning <

"Fattigdom är en viktig fråga i EU och['] den aktuella ekonomiska situationen har förvärrat läget ytterligare. Krisen har fått tydliga konsekvenser och en betydande del av européerna har i dag svårt att få ekonomin att gå ihop [']. EU:s nya strategi för det kommande årtiondet – Europa 2020 – och målet att lyfta minst 20 miljoner människor ur fattigdom senast 2020 ger en stark signal om medlemsstaternas genuina engagemang för att åstadkomma synliga resultat för ett mer rättvist och inkluderande EU."

*László Andor, EU-kommissionär med ansvar för sysselsättning, socialpolitik och inkludering, juni 2010
(citerad på Europeiska kommissionens pressajt)*

Livskvalitet och europeisk politik

Att övervaka förändringarna i européernas livskvalitet och utveckla strategier för att öka deras välbefinnande blir allt viktigare i EU-debatten. Man inser allt mer att även om ekonomiska indikatorer som bruttonationalprodukt (BNP) är viktiga för att bedöma nivån av välbefinnande i ett land är dessa inte tillräckliga. Det hävdas allt oftare att den offentliga politiken ska bedömas mot bakgrund av hur den direkt främjar medborgarnas välfärd med hänsyn tagen till sociala, miljömässiga och ekonomiska villkor. Denna syn återspeglas i initiativ som nyligen har tagits av exempelvis OECD och Europeiska kommissionen.

Kommissionen för mätning av ekonomiska resultat och samhällsutveckling, som inrättades på initiativ av den franske presidenten Nicolas Sarkozy regering, har numera försökt att identifiera bruttonationalproduktens begränsningar som indikator för ekonomiska resultat och samhällsutveckling och att bedöma användbarheten av alternativa mätverktyg. I detta avseende bidrar Eurofound med uppgifter från sina europeiska undersökningar om livskvalitet (EQLS). Med hjälp av dessa undersökningar kan man i viss mån kartlägga trenderna och utvecklingen från 2003 till 2007 och, med hjälp av ett mindre antal frågor i en Eurobarometerundersökning, förändringarna fram till september 2009.

När Eurofound genomförde den andra europeiska undersökningen om livskvalitet år 2007 nådde sysselsättningen i Europa – särskilt för kvinnor och äldre arbetstagare – sin högsta nivå,

och arbetslöshetssiffrorna sjönk till sin lägsta nivå i mars 2008. Trots det konstaterades det i utvärderingen av Lissabonstrategin att de medborgare som befinner sig längst bort från arbetsmarknaden fortfarande inte hade kunnat dra tillräcklig nytta av den ökade sysselsättningen. Läget skulle dessutom snart försämrats. Finanskrisen som började under den andra hälften av år 2008 ledde nämligen till den djupaste konjunktursvackan i Europa sedan andra världskriget. Den har inte bara påverkat ländernas och företagens ekonomiska profil utan även människornas dagliga arbete och liv i Europa. Även om de ekonomiska villkoren nu kanske håller på att förbättras i det stora hela har sysselsättningen fortsatt att minska, särskilt i de baltiska staterna, Irland och Spanien. Vid slutet av år 2009 hade antalet arbetslösa i Europa ökat till 23 miljoner, av vilka ungdomarna – och särskilt unga män – utgjorde nästan en fjärdedel av den totala ökningen av arbetslösheten sedan 2008. Sammanlagt hade ungdomsarbetslösheten ökat till 21 procent i december 2009, och den låg på över 40 procent i Lettland och Spanien.

EQLS – återkommande ögonblicksbilder av livet i Europa

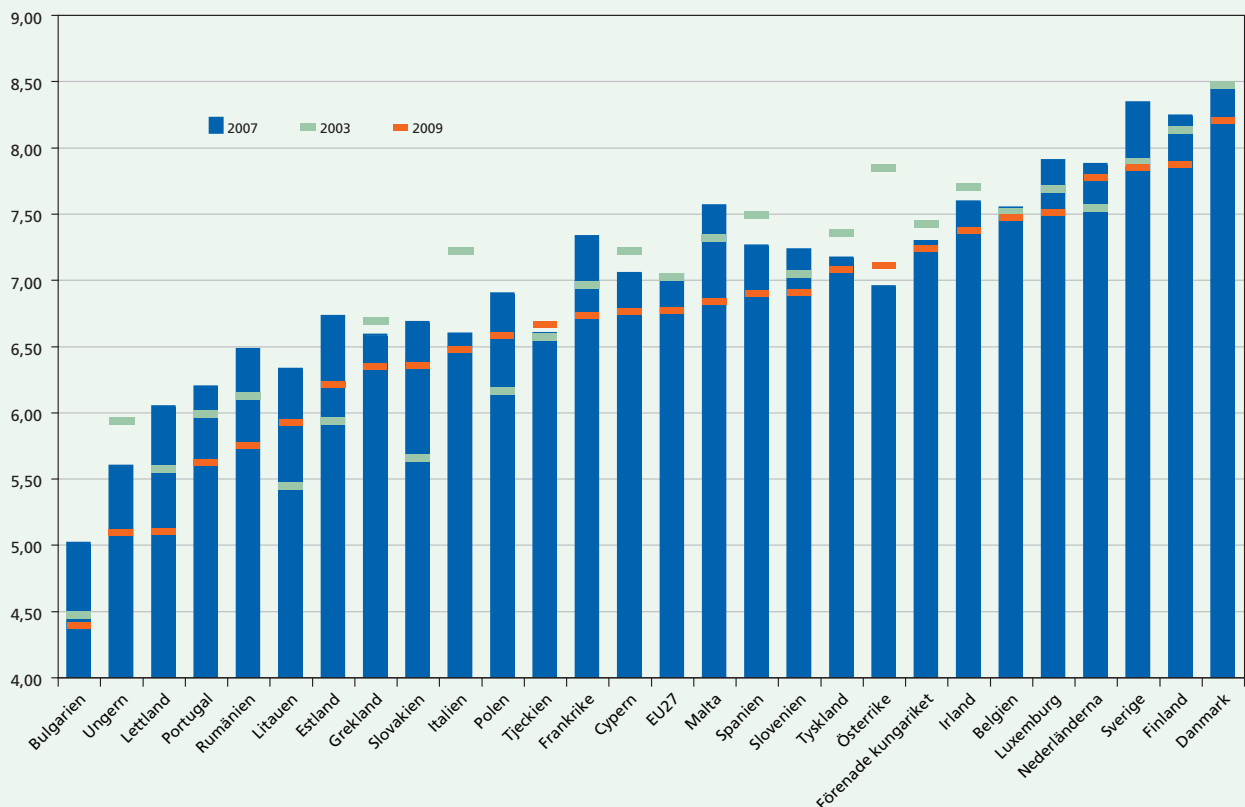
Beslutsfattarna behöver inte bara få information om de faktiska levnads- och arbetsvillkoren, utan de måste också veta hur medborgarna själva bedömer sin livskvalitet och kvaliteten på det samhälle de lever i. Om fokus bara läggs på traditionella ekonomiska indikatorer kan nämligen

skillnaderna mellan olika grupper i samhället maskeras eller döljas. År 2003 genomförde Eurofound den första europeiska undersökningen om livskvalitet för att fånga in några av de vuxna européernas åsikter, attityder och erfarenheter, så att deras livskvalitet skulle kunna bedömas. I den första undersökningen intervjuades mer än 25 000 vuxna som var 18 år eller äldre i de 15 befintliga medlemsstaterna, i de tio nya medlemsstaterna som skulle ansluta sig år 2004 samt i Bulgarien och Rumänien (och Turkiet). År 2007 ställdes många av samma frågor till mer än 35 000 uppgiftslämnare i det utvidgade EU27 och i Kroatien, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Norge och Turkiet. Resultaten från dessa undersökningar är både representativa för länderna och jämförbara mellan undersökningarna. Cirka 20 av samma frågor ingick i Särskild Eurobarometer september 2009. Frågorna är direkt jämförbara, men i befolkningsurvalet för Eurobarometer ingår bara medborgare i medlemsstaterna i EU27. I EQLS intervjuades däremot personer som var bosatta i medlemsstaterna och av vilka 96 procent var EU-medborgare. Det är riktigt att urvalet på 1 000 personer per land är litet, om man vill ha en mycket exakt uppskattning, och att man måste vara försiktig när det gäller analyser av förändringar över tid i enskilda länder. Det framkommer emellertid en del överensstämmande resultat som i stort sett motsvarar förväntningarna och som belyser människornas erfarenheter under perioden 2003–2009.

Förändringarna mellan 2003 och 2007 avspeglar åtminstone till en del vilken betydelse utvidgningen har haft för livskvaliteten för de grupper i samhället som rapporterar den största förändringen, och särskilt i de nya medlemsstaterna. För de 27 medlemsstaterna som helhet har livskvaliteten i allmänhet hållit sig ganska oförändrad mellan 2003 och 2007, även om det har skett ett antal små positiva förändringar. I de länder som anslöt sig till EU år 2004 förbättrades livskvaliteten mer märkbart än i de gamla medlemsstaterna. Detta gällde för människornas tillfredsställelse på det privata området, som bostad och levnadsstandard, och för deras grad av tillfredsställelse med allmännyttiga tjänster som utbildning, hälso- och sjukvård och kollektivtrafik samt för deras sammantagna bedömning av livskvaliteten. Uppskattningarna av livskvaliteten i Bulgarien och Rumänien, som anslöt sig till EU år 2007, visade mycket mindre positiva förändringar. Personer i högre inkomstgrupper hade i allmänhet mer positiva erfarenheter av livet än personer i lägre inkomstgrupper. Den skillnaden var mer uttalad än skillnaden mellan kvinnor och män eller mellan äldre och yngre personer (och den var särskilt påtaglig i de nya medlemsstaterna).

Trenderna beträffande livskvaliteten mellan 2007 och 2009 avspeglar förmodligen i viss utsträckning finanskrisens och arbetslöshetens inverkan i Europa. Det är emellertid viktigt att dokumentera och tolka eventuella förändringar i tillfredsställelsen med olika aspekter av livet och att iden-

Fig. 1: Tillfredsställelse med tillvaron i allmänhet, EU27, 2003–2009

tifiera de grupper som har påverkats mest av finanskrisen. Uppgifter från undersökningarna kan belysa dessa frågor förutsatt att frågorna är lämpliga för att mäta sådana förändringar. Det måste också erkännas att uppgifterna bara kan avspegla åsikterna och erfarenheterna hos relativt stora grupper i samhället, eftersom urvalet är för litet för att dokumentera hur läget har förändrats för vissa utsatta grupper, som ensamstående föräldrar eller invandrare, medan andra socialt utestängda grupper som hemlösa inte är representerade i undersökningarna.

Minskad tillfredsställelse med tillvaron och levnadsstandarden

Generellt var förändringarna mellan 2007 och 2009 mest påfallande när det gäller tillfredsställelsen med tillvaron i allmänhet och med levnadsstandarden. Av figur 1 framgår att den genomsnittliga nivån av tillfredsställelse med tillvaron i allmänhet i EU sjönk från 7,0 till 6,8, eller med cirka 4 procent från det sista kvartalet år 2007 till september 2009. Nedgången var mer påtaglig i de nya medlemsstaterna, där tillfredsställelsen med tillvaron totalt sett hade ökat. Här hade genomsnittet sjunkit från 6,5 till 6,1, och denna minskning på 6 procent var dubbelt så stor som minskningen av tillfredsställelsen med tillvaron i de gamla medlemsstaterna (EU15). De största minskningarna noterades i Bulgarien (där den genomsnittliga siffran för tillfredsställelsen med tillvaron sjönk från 5,0 år 2007 till 4,4 år 2009), i Rumänien, Malta, Estland och Lettland, och även i Frankrike där den genomsnittliga siffran för tillfredsställelsen med tillvaron sjönk från 7,3 till 6,7. I de baltiska staterna avspeglar till exem-

pel den minskade tillfredsställelsen med tillvaron den minskade bruttonationalprodukten. Den motsvarar emellertid inte de relativt små minskningarna i BNP i länder som Malta och Frankrike.

Det var ingen skillnad mellan kvinnor och män vad gäller den försämring av tillfredsställelsen med tillvaron som upplevdes mellan 2007 och 2009. Det var emellertid en klar skillnad mellan äldre och yngre personer: bland personer mellan 18 och 34 år sjönk siffran för tillfredsställelse med tillvaron bara med 1 procent, medan den sjönk med 5 procent bland äldre personer. Och för personer som var 65 år eller äldre i de nya medlemsstaterna (NMS12) skedde det en mycket kraftigare minskning av tillfredsställelsen med tillvaron än bland motsvarande personer i de gamla medlemsstaterna – med 10 procent jämfört med 3 procent. Detta stämmer överens med resultaten från de tidigare undersökningarna: sammantaget visar resultaten av undersökningarna att äldre personer i de nya medlemsstaterna har dragit mindre nytta av utvidgningen och känner sig utsatta för riskerna i samband med den ekonomiska krisen. Siffrorna för tillfredsställelse med tillvaron bland personer som var 65 år eller äldre låg på 7,0 i de gamla EU-länderna och på bara 5,5 i den nya medlemsstaterna, vilket kan ha samband med den sämre hälsan bland de äldre i de nya medlemsstaterna.

Hushållens inkomster och materiella villkor har ett klart samband med tillfredsställelsen med tillvaron. I båda undersökningarna 2007 och 2009 ingick en fråga om hur lätt eller svårt uppgiftslämnarna hade att få det att gå ihop. År 2007 var den genomsnittliga siffran för tillfredsställelse

Fig. 2: Tillfredsställelse med levnadsstandard, EU27, 2003–2009

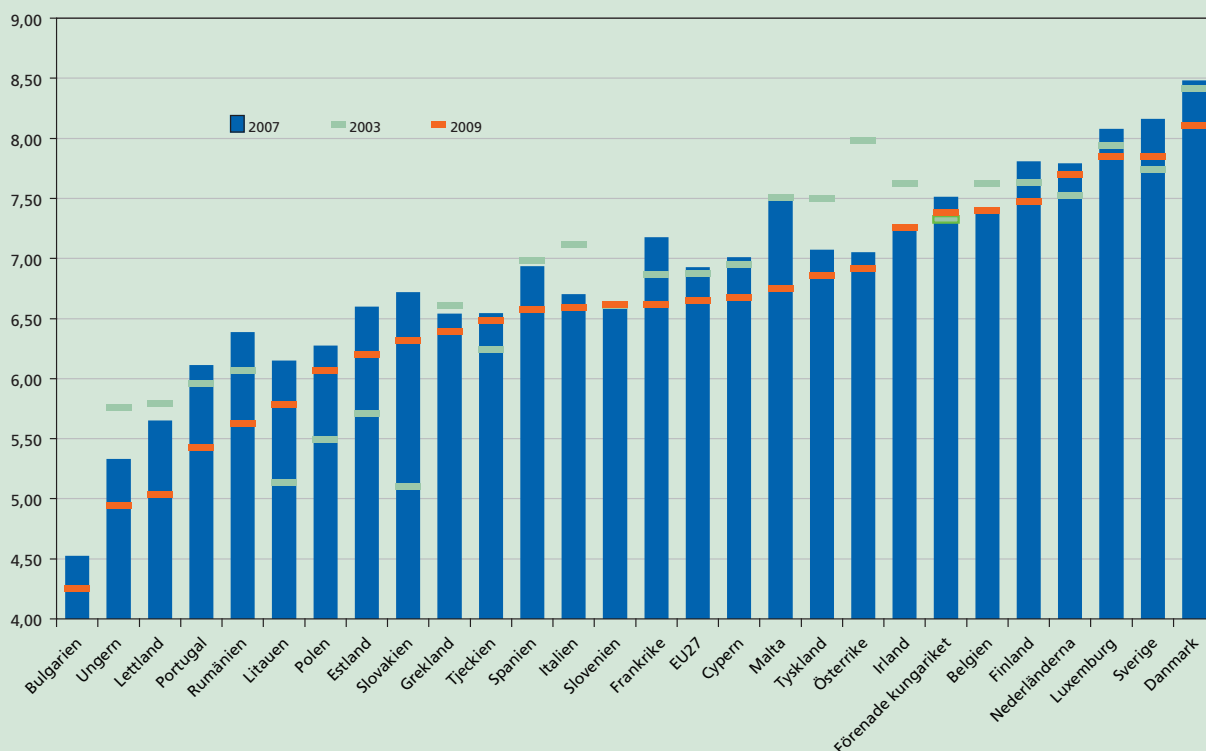
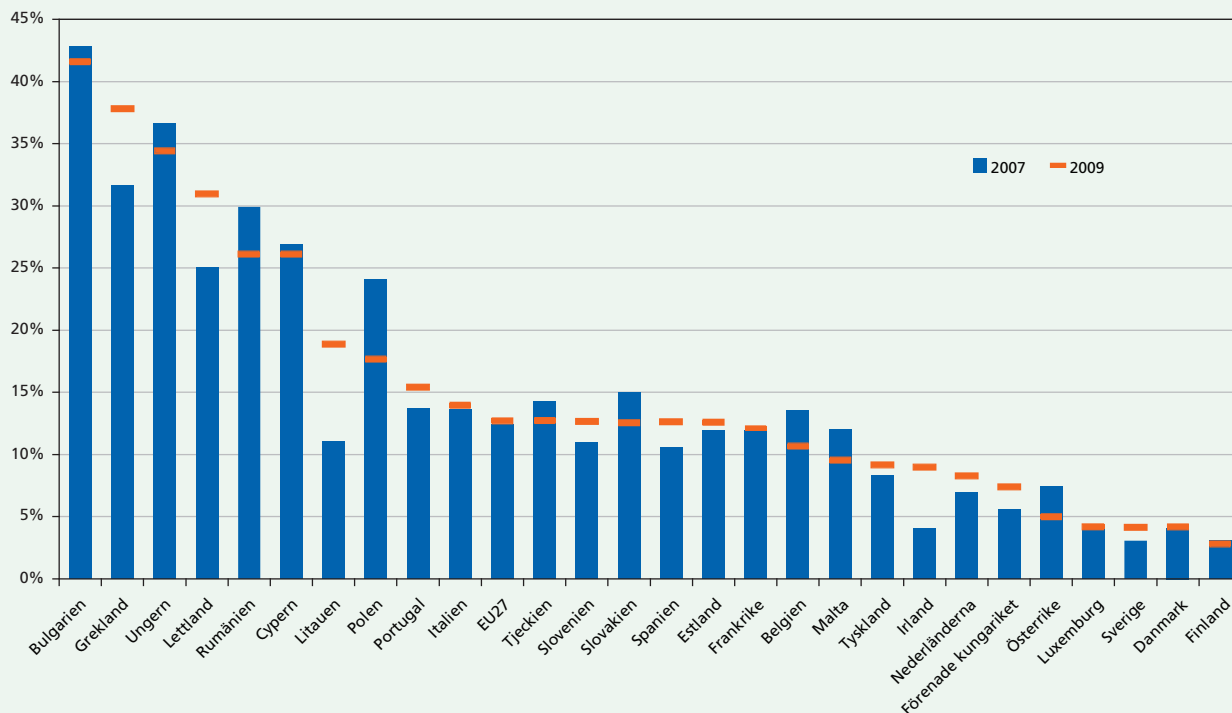

Fig 3: Andelen medborgare som har svårt att få det att gå ihop

med tillvaron 7,8 bland dem som tyckte det var lätt att få det att gå ihop, och år 2009 var siffran 7,7. Motsvarande siffror för personer som tyckte det var svårt att få det att gå ihop var 5,3 och 4,9. Tillfredsställelsen med tillvaron bland personer som uppgav att de hade svårt att få det att gå ihop minskade alltså med i genomsnitt 8 procent mellan 2007 och 2009. Minskningen var emellertid större i de nya medlemsstaterna – 15 procent jämfört med 6 procent i de gamla medlemsstaterna – något som kanske avspeglar de djupgående problemen i de nya medlemsstaterna. Den genomsnittliga siffran för tillfredsställelse med tillvaron för personer som var arbetslösa när undersökningarna genomfördes var oförändrad i de gamla medlemsstaterna, medan den sjönk med 11 procent bland uppgiftslämnarna i de nya medlemsstaterna – från 5,7 till 5,0.

Man kan se ett liknande mönster med en nedgång när man jämför människornas tillfredsställelse med sin levnadsstandard. Medborgarnas tillfredsställelse med levnadsstandarden ökade i genomsnitt med 9 procent i de nya medlemsstaterna mellan 2003 och 2007. Den minskade emellertid med 6 procent mellan 2007 och 2009. I de gamla medlemsstaterna var minskningen av tillfredsställelsen med levnadsstandarden mellan 2007 och 2009 mindre och låg på 4 procent. Dessutom var den genomsnittliga siffran för tillfredsställelse med levnadsstandarden 6,9 i de gamla medlemsstaterna jämfört med 5,8 i de nya. Siffrorna sjönk mest i Rumänien och Malta, följt av Lettland och Portugal, Frankrike och Estland, så den upplevda försämringen av levnadsstandarden skedde inte alls bara i de nya medlemsstaterna eller i de länder som drabbats värst av krisen.

När det gäller olika grupper i samhället tycks äldre personer i de nya medlemsstaterna ha påverkats mest av den ekonomiska krisen. Bland personer som var 65 år eller äldre sjönk siffrorna för tillfredsställelse med levnadsstandarden med 5 procent i de gamla medlemsstaterna och med 12 procent i de nya. Och äldre personer i de nya medlemsstaterna är mindre tillfredsställda med levnadsstandarden än motsvarande personer i de gamla medlemsstaterna: i undersökningen 2009 var den genomsnittliga uppskattningen av tillfredsställelsen med levnadsstandarden 6,9 i de gamla medlemsstaterna jämfört med 5,2 i de nya.

Det är inte förvånande att personer som uppger att de har svårt att få det att gå ihop är mycket mindre nöjda med sin levnadsstandard än de som tycker att det är lätt. År 2009 uppskattade de som hade svårt att få det att gå ihop sin tillfredsställelse med levnadsstandarden till 4,5, jämfört med 7,8 för dem som inte hade några problem. De personer i de gamla medlemsstaterna som hade svårt för att få det att gå ihop var i snitt inte mindre nöjda år 2009 än de hade varit år 2007. Siffran för tillfredsställelse sjönk däremot med 12 procent bland motsvarande medborgare i de nya medlemsstaterna, vilket ger en antydning om att de åtminstone upplevde större umbäranden.

Av tabell 1 framgår att ungefär dubbelt så många personer i de nya medlemsstaterna som i de gamla har svårt att få det att gå ihop. År 2009 var andelen medborgare som hade svårt att få det att gå ihop störst i Bulgarien, Grekland, Ungern och Lettland (mer än 30 procent i vart och ett av länderna och mer än 40 procent i Bulgarien). Mönstret förändrades inte mycket från år 2007. De största ökningarna

(på mer än 5 procent) noterades i Grekland, Irland, Lettland och Litauen (figur 3).

Tabell 1: Ekonomiska påfrestningar, EU15 och NMS12

	EU15		NMS12	
	2007	2009	2007	2009
"Svårt att få det att gå ihop"	10 %	11 %	26 %	22 %
"Har inte råd med kött"	4 %	6 %	20 %	21 %
"Har inte råd med semester"	24 %	28 %	55 %	55 %

Två särskilda indikatorer från förlustindexet användes för att identifiera förändringar i relativt svåra umbäranden: att inte ha råd att äta kött, kyckling eller fisk varannan dag och att inte ha råd med en veckas semester utanför hemmet varje år. Av tabell 1 framgår att andelen personer som inte har råd med detta är mycket större i de nya medlemsstaterna, men att förändringen totalt sett var ganska liten mellan 2007 och 2009. Den största ökningen av umbäranden skedde i Ungern där andelen medborgare som uppgav att de inte hade råd med kött ökade från 32 procent till 42 procent mellan 2007 och 2009. Andelen personer som inte hade råd med semester ökade från 61 procent år 2007 till 73 procent år 2009. Det enda landet i övrigt där man uppgav jämförbara nivåer av umbäranden år 2009 var Bulgarien.

Familjeliv, arbetstillfredsställelse och hälsa – små förändringar

Medan tillfredsställelsen med tillvaron och levnadsstandarden minskade märkbart mellan 2007 och 2009 skedde det mindre förändringar i tillfredsställelsen med andra aspekter av livet. Mellan 2003 och 2007 hade den genomsnittliga tillfredsställelsen med familjelivet minskat något i hela EU mellan 2003 och 2007 (en minskning med 1 procent), och det hade skett en liknande minskning vad gäller tillfredsställelsen med hälsan. Arbetstillfredsställelsen hade minskat med 2 procent. Mellan 2007 och 2009 minskade tillfredsställelsen med familjelivet och hälsan något mer, men arbetstillfredsställelsen höll sig anmärkningsvärt stabil, vilket framgår av tabell 2.

Tabell 2: Tillfredsställelse med olika aspekter av livet, EU15 och NMS12

	EU15		NMS12	
	2007	2009	2007	2009
Familjeliv	7,95	7,81	7,70	7,52
Arbete	7,22	7,21	6,84	6,95
Hälsa	7,44	7,26	6,98	6,7

Anmärkning: Tillfredsställelsen bedömdes på en skala från 1 till 10.

Tillfredsställelsen med familjelivet är ganska stor i alla länderna, och det är svårt att urskilja någon genomgående trend under tiden för de tre undersökningarna. I två grupper av länder minskade

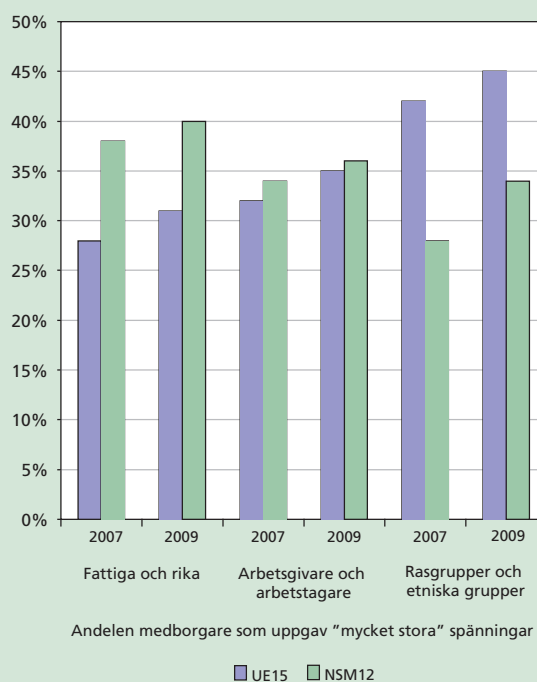
emellertid tillfredsställelsen med familjelivet mellan 2003 och 2007, och återigen mellan 2007 och 2009 – i Tyskland och Österrike och i Grekland, Italien, Portugal och Spanien.

Äldre personers uppfattning tycks ha förändrats något mer än den genomsnittliga medborgarens mellan 2007 och 2009. De äldres tillfredsställelse med familjelivet minskade med 3 procent medan den minskade med 2 procent bland personer mellan 35 och 64 år, och det skedde ingen förändring bland personer mellan 18 och 34 år. Det var ingen skillnad mellan kvinnor och män vad gäller tillfredsställelsen.

Mellan 2007 och 2009 minskade tillfredsställelsen med hälsan med 4 procent bland uppgiftslämnarna i de nya medlemsstaterna och med 2 procent bland personerna i de gamla medlemsstaterna, och den minskade mest påtagligt i Bulgarien, Rumänien och Portugal. Medborgarna i Lettland var emellertid mer nöjda med sin hälsa år 2009 än de hade varit år 2007, varför det är svårt att veta hur man ska tolka förändringarna.

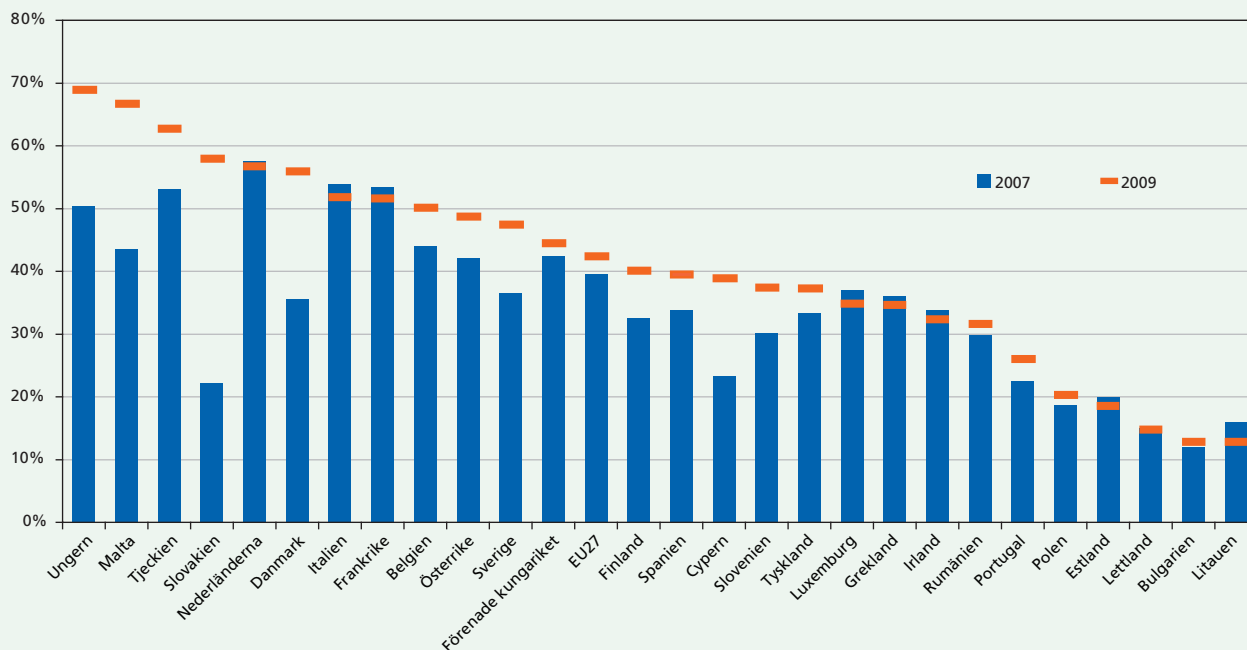
De tydliga förändringarna i arbetstillfredsställelsen är lika förbryllande. Den genomsnittliga arbetstillfredsställelsen förändrades inte mellan 2007 och 2009, och i de nya medlemsstaterna ökade den med i snitt 2 procent. Detta verkar paradoxalt med tanke på konjunktursvackan, den ökade osäkerheten beträffande jobben och de försämrade arbetsvillkoren (åtminstone för en del arbetstagare). Det är också svårt att förstå att arbetstillfredsställelsen ökade mest i Förenade kungariket och Irland och i de baltiska staterna, länder där antalet jobb har minskat avsevärt. De som har ett arbete känner eventuellt en viss lätt-

Fig 4: Spänningar mellan olika grupper i samhället, 2007 och 2009, EU15 och NMS12

Anmärkning: Siffrorna gäller dem som uppgav "mycket stora" spänningar för var och en av grupperna i sitt land.

Fig 5: Upplevda spänningar mellan rasgrupper och etniska grupper, EU27, 2007 och 2009

nad, men konjunktursvackan kommer kanske att inverka på arbetstillfredsställelsen på längre sikt.

Ökade spänningar i samhället

Kvaliteten på det samhälle där människorna bor är en grundläggande aspekt av deras totala livskvalitet. Människornas åsikter om kvaliteten på den lokala miljön, offentliga tjänster och demokratiska institutioner är viktiga i sig och påverkar också deras totala bedömning av livskvaliteten. För att undersöka sociala relationer ombads uppskattningarna i EQLS att uppskatta nivån av spänningar i deras land mellan ett antal grupper i samhället. Även om konflikter mellan könen och mellan generationerna diskuteras mycket var det relativt få personer i EU som faktiskt uppgav att dessa var någon större källa till spänningar i deras land. Endast sällan upplever 20 procent eller mer stora spänningar mellan kvinnor och män eller unga och gamla i landet. Å andra sidan uppger ungefär en tredjedel eller fler att det råder stora spänningar mellan rika och fattiga, mellan arbetsgivare och arbetstagare och mellan olika etniska grupper.

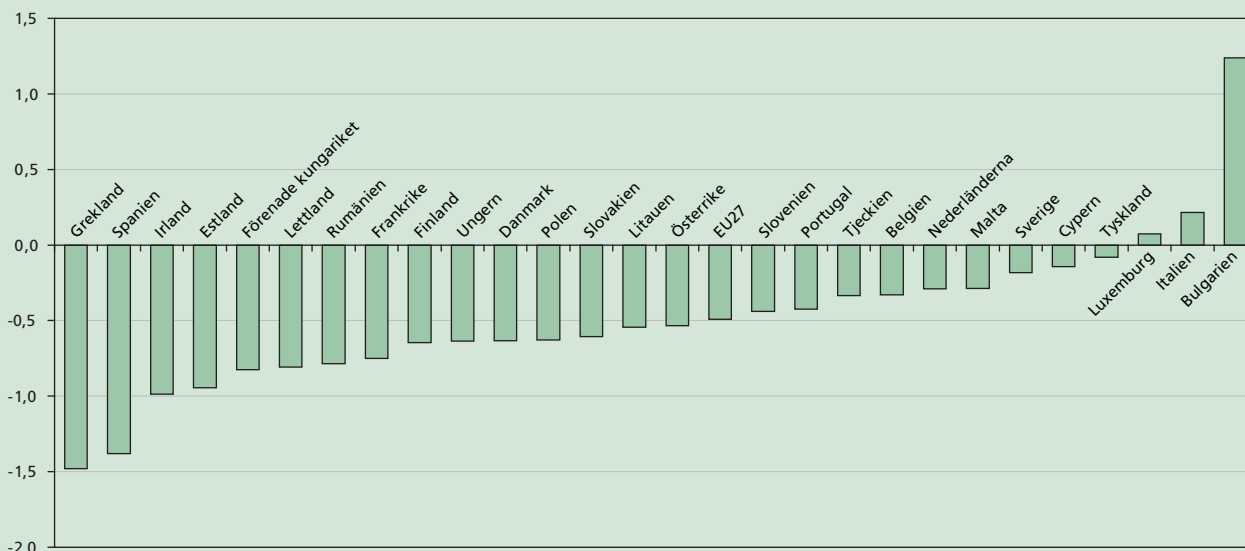
Mellan 2003 och 2007 sjönk nivån av upplevda spänningar i samhället, och andelen medborgare som uppgav "stora" spänningar minskade med mellan fyra och sex procentenheter i snitt för de tre kategorierna. Mellan 2007 och 2009 ökade emellertid den andel som uppgav "stora spänningar" med mellan två och tre procentenheter i snitt. Och i de nya medlemsstaterna ökade de upplevda spänningarna mellan olika rasgrupper eller etniska grupper. Om man ser på enskilda medlemsstater ökade de upplevda spänningarna mest i Slovakien (med 36 procentenheter) och i Malta (med 24 procentenheter), och de ökade också med 19 procentenheter i Ungern. Ökningen i Slovakien och Ungern avspeglar kanske den ökade medvetenheten om spänningarna

mellan majoritetsbefolkningen och den romska befolkningsgruppen. Dessutom ökade emellertid den andel som uppgav "stora spänningar" med 20 procentenheter i Danmark och med mer än 10 procentenheter i Sverige. I länder som Förenade kungariket och Irland, som har haft stor invandring de senaste åren, hade andelen som uppgav spänningar inte ändrats särskilt mycket.

Det är på det hela taget bara små skillnader när det gäller hur kvinnor och män upplever spänningarna mellan rasgrupper och etniska grupper, och skillnaden mellan deras uppskattningar har inte ändrats mellan 2007 och 2009. När det gäller ålderskillnader upplevde 40 procent av de som är 65 år eller äldre "stora spänningar" mellan rasgrupper och etniska grupper år 2009 jämfört med 43 procent av de yngre vuxna. Andelen sådana svar bland personer som är 65 år eller äldre ökade dock med sex procentenheter mellan 2007 och 2009, jämfört med två procentenheter bland yngre personer.

Det hade också skett en ökning av de upplevda spänningarna mellan fattiga och rika mellan 2007 och 2009. Den var mest påtaglig i Malta och Slovenien, där andelen medborgare som uppgav "mycket stora" spänningar ökade med 13 procentenheter. I ett antal länder i norra Europa (Estland, Förenade kungariket, Finland, Sverige, Irland och Lettland) ökade dessutom andelen medborgare som uppgav "mycket stora" spänningar med mellan sex och 11 procentenheter mellan 2007 och 2009 (och i Slovakien ökade den med 10 procentenheter). Det är kanske inte så förvånande att medborgarnas grad av välstånd hade betydelse i detta avseende. Personer som tyckte att det var lätt för dem att få det att gå ihop upplevde mindre spänningar mellan rika och fattiga än de som tyckte det var svårt, och 26 pro-

Fig 6: Förändring i förtroendet för det nationella parlamentet, 2007–2009, EU27

cent jämfört med 45 procent uppgav "mycket stora spänningar".

Upplevelsen av spänningar mellan arbetsgivare och arbetstagare i EU var i genomsnitt något mer utbredd år 2009, och det var ingen större skillnad mellan de nya medlemsstaterna och de gamla som grupper. Det var emellertid stora skillnader mellan enskilda länder. 4 procent av medborgarna i Danmark och 12 procent i Sverige uppgav mycket stora spänningar mellan arbetsgivare och arbetstagare, till skillnad från 57 procent i Frankrike och 56 procent i Ungern. Siffran steg med mer än 10 procentenheter mellan 2007 och 2009 i Frankrike, Österrike, Estland, Malta och Slovakien.

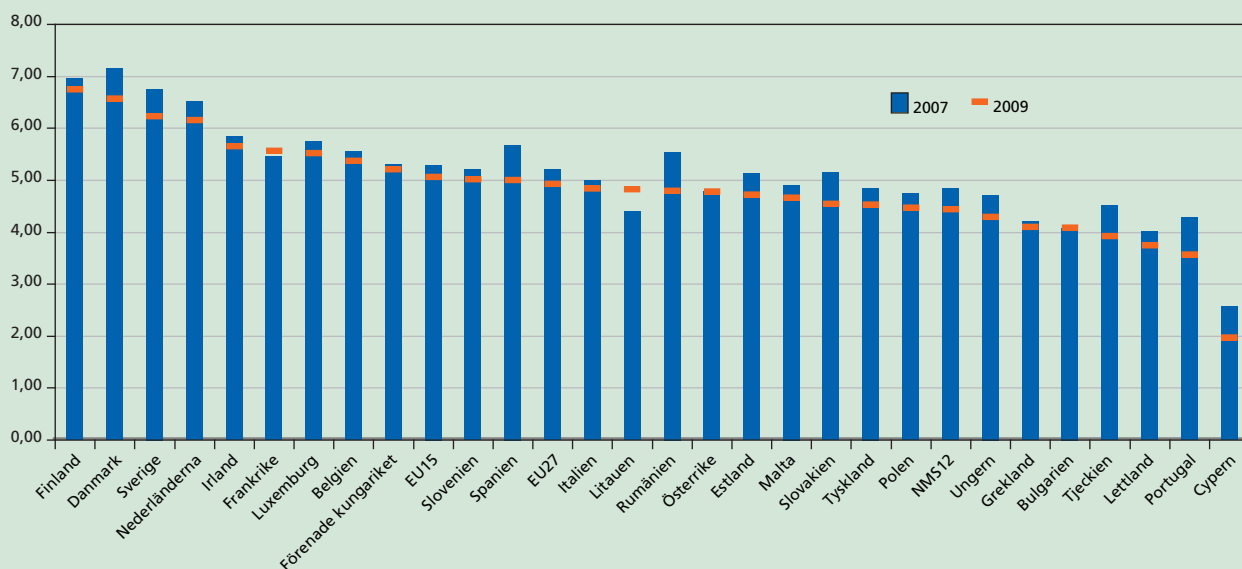
Minskat förtroende för institutioner och medborgare

Medan det tycks ha skett en viss nedgång i kvaliteten på samhället om man ser till de upplevda spänningarna mellan olika grupper i samhället, ser det sämre ut när det gäller indikatorerna för soci-

alt kapital. År 2007 tillfrågades medborgarna för första gången i EQLS om hur stort förtroende de hade för sina nationella parlament och sin regering. I hela EU låg medborgarnas förtroende för regeringen på i snitt 4,6 (av 10). Det är inte högt, och 2009 hade siffran sjunkit till 4,1, en minskning med 12 procent. Den genomsnittliga siffran år 2009 var 4,3 i de gamla medlemsstaterna och 3,3 i de nya, och de nationella siffrorna varierade från 6,2 i Luxemburg och 5,3 i Cypern till 3,2 i Grekland och 2,3 i Lettland. De största minskningarna mellan 2007 och 2009 skedde i Estland och Lettland, Spanien och Grekland, Irland och Rumänien – i stort sett de länder där det ekonomiska läget har försämrats mest under finanskrisen. Medborgarnas svar på en andra fråga om deras förtroende för det nationella parlamentet följer ett liknande mönster. Förändringen av förtroendet mellan 2007 och 2009 visas i figur 7.

Något som var anmärkningsvärt var att medborgarna i Bulgarien, i motsats till trenden i Europa, uppgav en avsevärd ökning av förtroendet för det

Fig 7: Socialt kapital – förtroende för andra människor, EU15 och NMS12

nationella parlamentet. Den avvikande situationen i Bulgarien kan åtminstone delvis bero på erfarenheterna av ett nationellt val som hade hållits strax innan undersökningen 2009 gjordes.

I hela Europa minskade förtroendet för de nationella institutionerna mer bland dem som tyckte det var "svårt" att få det att gå ihop än bland dem som tyckte det var "lätt". Man såg dock inget klart samband med kön eller ålder.

Det har skrivits mycket om den sociala betydelsen av att hysa förtroende för sina landsmän. I alla tre undersökningarna tillfrågades uppgiftslämnarna om hur stort förtroende de hade för andra. De genomsnittliga siffrorna sjönk från 5,6 för hela EU år 2003 till 5,2 år 2007 och 4,9 år 2009. Minskningen mellan 2007 och 2009 för de gamla och de nya medlemsstaterna anges i figur 6.

Det har skett en del anmärkningsvärda förändringar i siffrorna på det nationella planet. Under de sex åren från 2003 till 2009 sjönk genomsnittet med en bedömningspoäng eller mer i Portugal och Spanien, Österrike och Tyskland och Lettland och Cypern. Mellan 2007 och 2009 skedde den största minskningen i Spanien och Portugal samt i Rumänien. Mellan 2007 och 2009 sjönk indikatorn socialt kapital totalt sett med 5 procent i de gamla medlemsstaterna jämfört med 8 procent i de nya. År 2009 uppskattade kvinnorna i genomsnitt sitt förtroende för andra till 4,8, jämfört med 5,0 bland männen. Dessutom var minskningen något mer uttalad bland kvinnor än bland män, och förtroendet minskade med 6 procent bland kvinnorna jämfört med 4 procent bland männen.

Slutsatser

När man ser på resultaten tycks inte finanskrisen ha medfört någon försämring när det gäller vissa aspekter av livskvalitet och beträffande den upplevda kvaliteten på samhället. Indikatorerna för både tillfredsställelse med tillvaron och tillfredsställelse med levnadsstandarden förbättrades mellan 2003 och 2007, särskilt i de nya medlemsstaterna, men de sjönk mellan 2007 och 2009. Nedgången kan ses i länder som är både mer och mindre märkta av den ekonomiska krisen. De län-

der som har upplevt den största konjunktursvackan är inte alltid de som uppger störst förändringar i livskvaliteten. Det är dock uppenbart att Lettland och Estland, liksom Bulgarien och Rumänien, har bromsats på sin väg mot större välbefinnande.

Det är tydligt att förändringar i den genomsnittliga livskvaliteten i ett land inte säger allt. Det visar sig nämligen att speciella grupper i vissa länder har upplevt en större försämring av livskvaliteten den senaste tiden. Särskilt äldre personer i de nya medlemsstaterna har påverkats mer negativt av förändringarna mellan 2007 och 2009. Dessutom har de människor som har svårt att få det att gå ihop också upplevt fler negativa förändringar i ett antal aspekter av livskvaliteten. Den ekonomiska krisens inverkan på den dagliga ekonomin bör ändå inte överdrivas. Åtminstone fram till september 2009 skedde det nämligen ingen övergripande förändring i de upplevda ekonomiska påfrestningarna och bara en relativt liten försämring av indikatorerna för umbäranden.

En av de mest påtagliga förändringarna mellan 2007 och 2009 var det minskade förtroendet för regeringen och det nationella parlamentet i många medlemsstater. Här skedde förändringarna ofta i de länder som påverkades mest av konjunktursvackan. Nedgången var dock inte konsekvent, och den var mindre påtaglig än som kunde förväntas i vissa länder. Förtroendet minskade återigen mer bland personer som upplevde de största ekonomiska påfrestningarna än bland dem som hade lättare för att få det att gå ihop.

Det minskade förtroendet för demokratiska institutioner åtföljdes av en (kontinuerlig) minskning i det traditionella måttet socialt kapital – förtroendet för landsmännen. Detta är en viktig resurs när det gäller att klara av sociala förändringar, och det borde uppmärksammas mer. I synnerhet kunde man ibland se avsevärda försämringar i det sociala kapitalet där upplevelsen av spänningar i samhället hade ökat. Det behövs en mer omfattande övervakning av dessa trender beträffande kvaliteten på samhället och av trenderna beträffande tillfredsställelsen med andra aspekter av livskvaliteten, för att man ska kunna analysera den ekonomiska krisens återverkningar i samhällena i Europa.

Ytterligare information

Teresa Renehan
ter@eurofound.europa.eu

Livskvalitet i Europa, 2003–2007
www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0977.htm

Europeiska institutet för förbättring av levnads- och arbetsvillkor
Wyattville Road, Loughlinstown, Dublin 18, Irland
Telefon: +353 1 204 31 00
E-post: information@eurofound.europa.eu
Webbplats: <http://www.eurofound.europa.eu>

ISBN 978-92-897-0990-3

9 789289 709903

Publikationsbyrå

EF/10/47/SV